

«Іван Підкова» – твір історичної тематики

Паспорт твору Тараса Шевченка «Іван Підкова»

Рік написання — 1839 р. (рання творчість, твір увійшов у збірку «Кобзар»).

За жанром — поема.

Поема — віршований ліро-епічний твір великого обсягу, який має одну сюжетну лінію та розкриває певну проблему.

Кількість частин — 2 (сучасність та минуле; у першій оповідач дивиться на козацькі могили та тужить за героїчним минулим, у другій ідеться про морський похід козаків у Османську імперію на чолі з Іваном Підковою).

У центрі поеми — реальна історична постать, козацький ватажок Іван Підкова, який 1577 року після успішної операції навіть ненадовго став володарем Молдовії.

Матеріалами для створення поеми «Іван Підкова» стали:

«Історія Малоросії» Миколи Маркевича;
«Історія Малої Росії» Миколи Бантиш-Каменського;
історико-політичний трактат «Історія Русів»;
інші книжки з приватної бібліотеки Тараса Шевченка;
фольклорний матеріал;
«історична інтуїція» Шевченка.

Додаткові джерела:

- Українська народна пісня «Ой у полі могила», виконує Володимир Горбатюк

- Барабаш Ю. Просторінь Шевченкового слова. — К. : Темпора, 2011. — 510 с.
- Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. — К. : Києво-Могилянська академія, 2008. — 720 с.
- Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. — 2-ге вид. — К. : Обереги, 2004. — 480 с.
- Ушкалов Л. Моя шевченківська енциклопедія: із досвіду самопізнання. — Харків-Едмонтон-Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2014. — 602 с.

I

Було колись – в Україні
 Ревіли гармати;
 Було колись – запорожці
 Вміли панувати.
 Панували, добували
 І славу, і волю;
 Минулося — осталися
 Могили на полі.
 Високі ті могили,
 Де лягло спочити
 Козацьке біле тіло,
 В китайку* повите.
 Високі ті могили
 Чорніють, як гори,
 Та про волю нишком в полі
 З вітрами говорять.
 Свідок слави дідівщини*
 З вітром розмовляє,
 А внук косу несе в росу,
 За ними співає.
 Було колись — в Україні
 Лихо танцювало,
 Журба в шинку* мед-горілку
 Поставцем кружала.
 Було колись добре жити
 На тій Україні...
 А згадаймо! Може, серце
 Хоч трохи спочине.

II

Чорна хмара з-за Лиману*
Небо, сонце криє.
Синє море звірюкою
То стогне, то виє.
Дніпра гирло затопило.
«Ануге, хлоп'ята,
На байдаки*! Море грає —
Ходім погуляти!»
Висипали запорожці —
Лиман човни вкрили.
«Грай же, море!» — заспівали,
Запінілись хвилі.
Кругом хвилі, як ті гори:
Ні землі, ні неба.
Серце мліє*, а козакам
Того тільки й треба.
Пливуть собі та співають;
Рибалка* літає...
А попереду отаман
Веде, куди знає.
Похожає вздовж байдака,
Гасне люлька в роті;
Поглядає сюди-туди —
Де-то будь роботі?
Закрутивши чорні уси,
За ухо чуприну,
Підняв шапку* — човни стали.
«Нехай ворог гине!
Не в Синопу*, отамани,
Панове молодці,
А у Царград*, до султана,
Поїдемо в гості!»
«Добре, батьку отамане!» —
Кругом заревіло.
«Спасибі вам!»
Надів шапку.
Знову закипіло
Синє море; вздовж байдака
Знову похожає
Пан отаман та на хвилю
Мовчки поглядає.

Художні засоби поеми «Іван Підкова»:

рефрен: «Було колись»

метафори: «ревіли гармати», «тіло лягло», «могили чорніють», «могили говорять», «лихо танцювало», «журба кружала», «серце спочине», «небо, сонце криє», «море стогне, виє», «серце мліє», «лиман човни вкрили», «запінились хвилі», «море грає», «човни стали»;

епітети: «біле тіло», «козацьке тіло», «синє море», «високії могили», «чорна хмара», «чорні уси»;

порівняння: «могили ... як гори»;

звертання: «Ануге, хлоп'ята», «Грай же, море», «Добре, батьку, отамане»;

риторичні оклики: «А згадаймо!», «На байдаки!», «Ходім погуляти!», «Грай же, море!», «Поїдемо в гості», «Спасибі вам!»;

риторичне запитання: «Де-то будь роботі?»

*Словникова робота:

Китайка – шовкова тканина.

Дідівщина – свідок слави дідів.

Шинок – заклад, де продавали міцні напої.

Лиман – озеро на півдні України (тут – кордон із південними сусідами – Кримським ханством та Османською імперією).

Байдак – річкове судно.

Мліти – непритомніти, ставати нечутливим.

Рибалка – дрібна пташка, розміром з горобця.

Підняти шапку – коли очільник підняв шапку – це знак зупинки і тиші.

Синоп – порт на півночі Туреччини.

Царград – головне місто Османської імперії, воно ж Константинополь, воно ж Стамбул.

Перелік використаних джерел

1. Барабаш Ю., Просторінь Шевченкового слова, Темпора, 2011, 510 с.
2. Дзюба І., Тарас Шевченко. Життя і творчість, Києво-Могилянська академія, 2008, 720 с.
3. Зайцев П., Життя Тараса Шевченка, Обереги, 2004, 480 с.
4. Ушкалов Л., Моя шевченківська енциклопедія: із досвіду самопізнання, Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2014, 602 с.